

Київський університет ім. Тараса Шевченка

На правах рукопису

ШКВАРЯ Людмила Василівна

**ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ
ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ
В СИСТЕМУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

Спеціальність — 08.01.01 — політична економія.

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ — 1994

АВ 29.941

Дисертаційна праця виконана на кафедрі економічної теорії та управління народним господарством економічного факультету Київського університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник — доктор економічних наук,
професор РУМЯНЦЕВ А. П.

Офіційні опоненти:
доктор економічних наук, професор БУДКІН В. С.,
кандидат економічних наук, доцент САВЧУК В. І.

Провідна організація — кафедра основ економічної теорії Державної академії легкої промисловості України.

Захист відбудеться на засіданні спеціалізованої ради *11.05.94р.*
К 068.18.04 в Київському університеті імені Тараса Шевченка за
адресою: 252017, м. Київ, ГСП, вул. Володимирська. 60, ауд. 324. *014/200*

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського університету імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 58.

Автореферат розіслано «6» *квітня* 1994 року.

Вчений секретар
спеціалізованої ради,
кандидат економічних наук,
доцент

ЧЕПІНОГА В. Г.

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00810484 (P)

ЛННБ ім. В. Стефаника
АН України

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

Актуальність теми. Формування ринкової системи господарювання діалектично взаємопов'язане із зовнішньоекономічною діяльністю держави, процесом інтернаціоналізації господарського життя. Відносна ізольованість нашої країни від світогосподарських процесів, що склалася з ряду об'єктивних та суб'єктивних причин, є одним із стримуючих факторів розвитку національного господарства. Тому зараз стоїть завдання активного використання переваг зовнішньоекономічних зв'язків для подальшого розвитку нашої економіки, послідовного включення народного господарства в систему міжнародних економічних відносин. Звідси дослідження економічних проблем інтеграції промислового потенціалу України у світове господарство вимагає поглиблення теоретичної розробки, наукового аналізу проблем, пов'язаних з усіма напрямками розвитку міжнародних економічних зв'язків. Сучасні міжнародні економічні відносини відбивають потужнення міжнародного розподілу праці. В основу останнього закладені значні зміни в розвитку продуктивних сил, що викликані науково-технічною революцією та посиленням процесів інтернаціоналізації й інтеграції науки і виробництва. В цих умовах збільшується вплив світового господарства, міждержавного економічного, політичного, соціального співробітництва на розвиток національного господарства, і насамперед, на ефективність функціонування промислового потенціалу України.

Україна має досить значні можливості для більш активного включення в систему світового господарства. Цьому сприяє цілий ряд факторів, серед яких: вигідне географічне місцезнаходження, наявність корисних копалин, науково-технічного потенціалу, достатньо розвинутих галузей промисловості та сільського господар-

ства, кваліфікованих трудових ресурсів, певних традицій та досвіду зовнішньоекономічної діяльності. Тому розширення й поглиблення господарських зв'язків у системі світового господарства на основі білльшого, раціонального й ефективного використання власних ресурсів і потенціальних можливостей є не тільки необхідністю, але й можливістю за оптимальної економічної політики – як зовнішньої, так і внутрішньої.

Тема дослідження має суттєве значення і з точки зору практичного аспекту вивчення проблеми. Це, зокрема, пов'язано з аналізом передумов, причинів та особливостей господарської взаємодії України з економічно розвинутими країнами, з ЄС та державами Східної Європи.

Проблема інтеграції національного господарства у систему міжнародних економічних відносин, в тому числі національного промислового потенціалу, знайшли певне висвітлення в економічній літературі. Кабачола повністю ці питання розроблені в працях таких учених-економістів: Кошкіна І.І., Беллєва А.М., Богомолова О.Т., Будицина В.С., Дренова К.Д., Рокотко А.І., Гумянцева А.П., Рибаківа О.К., Клімкіна Г.Н., Нестеренка В.П., Черняка В.А., Чухно А.А., Іврієва В.С., Шелєва Н.П., Хасбулатова Р.І., Мочерного С.В., Каміньського Г.К., Біліценка А.С. та інших.

Разом з тим, проблеми інтеграції економіки України в період формування ринкових відносин ще недостатньо досліджені. Це пов'язано з малю часом існування України як незалежної суверенної держави, труднощами переходу до ринку, поглибленням економічної кризи, тощо. Це впливає на рівень розробки концепції зовнішньоекономічної діяльності нашої держави, формування раціонального механізму вилучення промислового потенціалу в систему міжнародного поділу праці, вирішення питань валютного регулю-

вання зовнішньоекономічної діяльності, перспективних напрямів міжнародного господарського співробітництва нашої країни.

Мета дисертаційного дослідження полягає в розкритті особливостей інтеграції національного промислового потенціалу в систему світового господарства, в аналізі процесів формування та обґрунтуванні перспективних напрямків розвитку механізму реалізації зовнішньоекономічних зв'язків України.

Для реалізації цієї мети необхідно було розв'язати такі взаємопов'язані завдання:

- аналіз промислового потенціалу, його сутності, структури, а також специфіки розвитку;

- поглиблення теоретичної розробки та вивчення структури системи міжнародних економічних відносин, що складаються поміж державами в світі, а також способів їх регулювання;

- визначення основ взаємодії національного промислового потенціалу і світового господарства;

- конкретизація форм і методів господарської взаємодії національного промислового потенціалу з країнами світового співтовариства;

- визначення соціально-економічних наслідків міжнародного співробітництва.

Предмет дослідження складає механізм включення національного промислового потенціалу України в систему світового господарства в процесі формування ринкової економіки, що розглядається в комплексі внутрішніх взаємозв'язків та зовнішніх економічних відносин.

Основними методами дослідження в роботі є: метод системно-структурного аналізу, структурно-графічний, статистичний, мето-

матичний, схематичний та порівняльний.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в наступному.

1. Розкриті суттєві риси, структурні особливості та передумови функціонування промислового потенціалу в період формування ринкових відносин. Встановлена суть діалектичного взаємозв'язку економічного, виробничого та промислового потенціалів, які співвідносяться як загальне, особливе й часткове. Визначені напрямки забезпечення розвитку національного промислового потенціалу /матеріальні, природні, трудові, науково-технічні ресурси, фінансові засоби, рівень організації та управління виробничими процесами/.

2. Уточнені особливості застосування системного підходу до визначення взаємодії промислового потенціалу і світового господарства. Обґрунтовано, що: а/ національний промисловий потенціал є структурним елементом системи світового господарства, яке осуває його розвиток; б/ конкретно зі світовим господарством національний промисловий потенціал взаємодіє через включення в процеси інтернаціоналізації господарського життя, міжнародного поділу праці, економічної інтеграції, світового ринку; в/ як елемент світогосподарських зв'язків національний промисловий потенціал розвивається відповідно до дії економічних законів, насамперед законів: вартості, понути-пропозиції, зростання продуктивності праці тощо.

3. Розкрито економічний зміст механізму включення національного промислового потенціалу в систему світового господарства, який проявляється в органічній сукупності принципів, форм і методів реалізації міжнародних господарських зв'язків у сфері

промисловості. Встановлені структурні блоки даного механізму, а саме: 1/ програмно-координаційні форми /угоди, консультації, наміри, договори про економічне й науково-технічне співробітництво/; 2/ валютні валютні /інтернаціональна вартість, світові ціни, валютні курси, розрахункові, кредитні відносини, економічні санкції/; 3/ інституціональні інструменти /спільні підприємства, спеціалізація та кооперування виробництва, іноземні інвестиції, прямі зв'язки, вільні економічні зони, квотування й ліцензування експортно-імпорتنих операцій, міжнародні економічні організації, тощо/.

4. Запропонована уточнена методика розрахунку економічної ефективності функціонування національного промислового потенціалу в системі світового господарства та визначені її критерії. Зокрема, загальні - зростання національного доходу, продуктивності праці, зниження собівартості продукції, витрат виробництва; та часткові - валютна виручка, рівень технічного оснащення експортних виробництв, обсяги та напрямки іноземних інвестицій, масштаби охоплення галузей промисловості міжнародним поділом праці.

5. Розроблені практичні рекомендації про перспективні шляхи розвитку національного промислового потенціалу в системі світового господарства. Виділені стратегічні напрямки міжнародного промислового співробітництва нашої країни, а саме: виробнича, науково-виробнича кооперація, спільна підприємницька діяльність, формування інтеграційних валютних систем із країнами США та економічно розвинутими країнами.

Науковим основ дослідження стали роботи відомих зарубіжних і вітчизняних вчених та практиків-економістів. У процесі роботи над дисертацією аналізувалися матеріали із статистичних щоріч-

ників України, розробки Ради по вивченню продуктивних сил АН України, використовувались дані із збірників: "Україна в числах" /стат.підсумок головних макроекономічних показників України/. Спецвипуск. Урядовий Комітет Міністрів, щомісячний ек.Об'єкт, 1992 р.; "Макроекономічний прогноз розвитку економіки України до 1995 року", розроблений ІВ України; "Мери макроекономічної політики і фінансове програмування" - матеріали Інституту АЕІ, Вашингтон, 1992 р., а також нормативні документи України з питань регулювання ринкових відносин.

Теоретична та практична значимість праці полягає в тому, що її результати можуть бути використані в діяльності зовнішньоекономічних відомств і інших організацій, що займаються розробкою і реалізацією економічних реформ на Україні та здійсненням безпосередньої зовнішньоекономічної діяльності, економічним і науково-технічним співробітництвом з іноземними партнерами. Матеріали дисертації являють інтерес з точки зору оцінки перспектив та можливостей розвитку зовнішньоекономічної діяльності і зв'язків, а також при створенні спільних підприємств із зарубіжними партнерами. Головні висновки і положення дисертації можуть бути використані при вивченні курсу "Економічна теорія" по розділу "Світове господарство", по курсу "Міжнародні економічні відносини" та по спецкурсу "Проблеми інтеграції України в світове господарство".

Виробництво дисертації. Теоретичні положення та висновки, практичні рекомендації дисертаційної праці обговорювалися на засіданнях кафедри економічних дисциплін ІІІ Київського університету імені Тараса Шевченка, кафедри економічної теорії та управління народним господарством економічного факультету іме-

ні Тараса Шевченка. Основні результати роботи викладалися при читанні курсу "Введення в економіку" в середній школі №123 м. Москви, а також використовувалися при наданні консультацій та практичних рекомендацій спільному підприємству "Сервіс", м. Москва, та малому підприємству "І-Сервіс", м. Київ.

Основні результати роботи опубліковані в трьох наукових працях, загальною обсягом 1,3 д.а.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

II. ЗМІСТ ДИПЕРТАЦІЇ.

Наша республіка знаходиться на новому етапі свого розвитку. Перебудова охопила всі ланки економічного життя, загострила розуміння багатьох категорій, що склалися. В центрі уваги опинилися фундаментальні основи нашого економічного ладу, оскільки практика потребує не тільки повної реалізації можливостей, що закладені в нашій економіці, але й наукові розробки їх подальшого розвитку й використання. У зв'язку з цим особливого значення набувають питання сутності та значення якісних перетворень продуктивних сил, ефективності пріоритетних структурних змін, розвиток нового господарського механізму з орієнтуванням на досягнення найбільшого соціально-економічного результату.

Все це робить абсолютно необхідним більш глибоке вивчення в економічній теорії питань, пов'язаних з промисловим потенціалом, глибоке вивчення його сутності, основні характерні риси, зв'язок його з іншими категоріями, з якими пов'язаний промисловий потенціал, закономірності його розвитку та багато іншого. Необхідно також більш точно визначити, що розуміється під такими категоріями, як "економічний потенціал", "виробничий по-

тенціал" і "промисловий потенціал" та обґрунтувати їх конкретно-економічну сутність.

Поняття економічний потенціал", на наш погляд, можна сформулювати в самому загальному вигляді як економічну силу чи здатність суспільства по створенню різноманітних матеріальних благ і надання послуг, що характеризується тією сукупністю економічних засобів, джерел та запасів, чи економічних можливостей, якими володіє суспільство і які можуть бути використані для реалізації конкретних соціально-економічних та інших завдань та цілей. В основі самого економічного потенціалу суспільства знаходиться виробничий потенціал, тобто потенціал галузей економіки, що створюють усе різноманіття конкретних матеріальних благ.

Виробничий потенціал у загальному вигляді може бути визначений як сукупна продуктивна сила чи здатність суспільства по створенню всієї сукупності різноманітних матеріальних благ, яка характеризується всіма наявними продуктивними силами й суцільними природними багатствами, що використовуються для досягнення конкретних соціально-економічних цілей і задач. З іншої сторони виробничий потенціал у галузі засобів виробництва характеризується сучасною індустріальною структурою народного господарства - багатогалузевю промисловістю, сучасним сільським господарством, розвинутим транспортом, інфраструктурою і т.і., що дозволяють досягти крупних масштабів виробництва валового суцільного продукту й національного прибутку, високих стійких темпів їх росту. Що стосується поняття "промисловий потенціал", то, на думку автора, він визначається величиною та якістю виробничих фондів /основних та оборотних/, природних ресурсів, залучених до економічного обороту, та трудових ресурсів сфери матеріального

виробництва. Передумови формування національного промислового потенціалу - економічні, історичні, політичні, а також національні, географічні сприяють в кінцевому підсумку становленню й розвитку національного господарчого комплексу та створення потенціалу майбутнього розвитку. Необхідно відмітити також, що процес формування й удосконалення галузевої структури проходить постійно під впливом сучасної науково-технічної революції, розподілу праці, що позначається як в національному, так і в світовому масштабі, спеціалізації та кооперації виробництва, а також процесу його усунування.

Крім сприяння зростанню суспільної продуктивності праці в результаті оптимальної концентрації виробництва, величезне значення в підвищенні ефективності використання промислового потенціалу має висока ефективність суспільного розподілу праці, що досягається шляхом спеціалізації та кооперування виробництва.

Промисловий потенціал являє собою сукупну здатність галузей промисловості виробити суспільно необхідну продукцію як в межах держави, так і в масштабах усього світового господарства. Він визначається величиною та якістю виробничих фондів, як основних так і оборотних, природних ресурсів, що включені в економічний оборот, а також трудових ресурсів сфери матеріального виробництва. Промисловий потенціал - це та частина засобів виробництва, яка характеризується сучасною індустріальною структурою народного господарства, тобто багатогалузевою промисловістю; це вартісна та натурально-речовинна характеристика економічного могуття країни, яке виражається в здатності промислового апарату виробити продукцію певного складу, технічного рівня та якості в максимальному об'ємі.

Промисловий потенціал є ядром національного народногосподарського комплексу, його економічного потенціалу. Якщо поняття економічного потенціалу можна сформулювати як: економічну силу чи здатність суспільства по створенню різноманітних матеріальних благ та послуг, що характеризується тою сукупністю економічних засобів, якими володіє суспільство для реалізації конкретних соціально-економічних задач, то в основі цієї сукупності засобів лежить саме промисловий апарат, його здатність виробляти необхідну продукцію в необхідних кількостях. А це і є промисловий потенціал суспільства.

Національний народногосподарчий комплекс виступає як структурний елемент системи світового господарства та властивості його витікають багато в чому з властивостей системи. Національний народногосподарчий комплекс певним чином залежить від інших елементів, тобто інших народногосподарських комплексів, що входять в систему світового господарства. З своєї черги він також певним чином впливає як на ці елементи, так і на всю систему в цілому.

Щоб вивчити й зрозуміти перспективи розвитку національного народногосподарського потенціалу необхідно звернутися до вивчення інших народногосподарських комплексів, а також всієї системи світового господарства в цілому. Це пояснюється тим, що їх взаємозв'язки, функціонування та розвиток нададуть значний відсоток на функціонування та розвиток кожного елемента всієї системи світогосподарських зв'язків, кожного національного народногосподарського комплексу.

Кожна держава світу не може жити і розвиватися обособлено, незалежно від інших держав. Кожна країна в процесі свого

розвитку постійно вступає у взаємовідносини з іншими країнами світу. Це можуть бути економічні, політичні, культурні відносини. Але які б вони не були, вони здійснюють прямий і безпосередній вплив на розвиток країни. Найбільший вплив мають, звичайно, економічні відносини між державами, що складаються в систему міжнародних економічних відносин.

Під міжнародними економічними відносинами розуміють сукупність відносин, що складаються між різними державами, їх державними та господарчими органами з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання продукції та кермування н.в. Це, отже, відносини, що виникають при координації та здійсненні спільної діяльності, при розробці та виконанні виробничих програм міжнародної спеціалізації та кооперуванні виробництва, при спільному будівництві та експлуатації господарських об'єктів, при обміні товарами, а також науково-технічними результатами, при об'єднанні фінансових ресурсів, міжнародних перевезках і т.д.

Предмет розгляду міжнародних виробничих відносин включає розгляд закономірностей розвитку міжнародного господарчого обороту, обміну товарами та послугами.

Існують певні причини і передумови розширення та поглиблення міжнародних економічних відносин, а також закони й закономірності їх функціонування.

В дисертаційній роботі показано, що розвиток, розширення та поглиблення різноманітних господарчих зв'язків між державами веде до формування світового господарства. Світове господарство як вираження єдності економічного життя країн і їх різноманітної взаємодії - необхідний атрибут суспільного розвитку на сучасній стадії міжнародного співіснування. Разом з націо-

нальними господарствами існування світового господарства розглядається як одна з реальностей економічної діяльності людей у наші дні. Само по собі світове господарство являє собою процес посилення й поглиблення різноманітних господарчих зв'язків між державами, зростання взаємодоповненості їх національних господарств, їх переплетення по багатьом лініям. Суть цього процесу полягає в усунуванні та інтернаціоналізації праці й виробництва. Тому все зростає усунування праці та виробництва є вихідною методологічною основою для аналізу світового господарства як однієї з категорій політичної економії, а закономірності виникнення й руху світового господарства стають об'єктом політико-економічного аналізу.

Таким чином, можна сказати, що світове господарство являє собою суцільно-економічний організм, якому притаманні окремі специфічні риси, функції та інститути, закономірності та протиріччя. Його становлення та розвиток є результатом об'єктивного історичного процесу, має визначені передумови свого формування та розвитку. Передумови формування світового господарства - проблема війни і миру, мирне співіснування; сучасна науково-технічна революція; інтернаціоналізація господарчого життя, що зв'язує народи в єдине ціле; необхідність вирішення спільними зусиллями глобальних проблем у світі - об'єктивно ведуть до формування світового господарства як цілісного організму. Однак необхідно підкреслити, що розвиток економіки кожної країни можливий лише в системі світового господарства. Для цього необхідне більш активне включення в міжнародний поділ праці шляхом знаходження своєї "ніші" в ньому, своєї спеціалізації. А це в свою чергу можливе при більш глибокому, детальному вивченні своєї економіки, своїх резервів та ресурсів, своїх по-

тенціальних можливостей. При цьому необхідно опиратися на світовий досвід і практику розвитку інших країн світового співтовариства та всієї системи міжнародних економічних зв'язків у цілому.

Промисловий потенціал кожної країни вкладається в систему світового господарства шляхом певного механізму. Розгляду цього механізму присвячено другий розділ дисертації.

Механізм вивчення національної економіки в систему світового господарства діалектично пов'язаний з формуванням та розвитком системи міжнародних економічних відносин. Власне кажучи, цей механізм являється формою прояву міжнародних економічних відносин.

Структура механізму складається таким чином. Конкретно-історичні умови виробництва в кожній країні формують різноманітні потреби. Ці потреби, в свою чергу, складаються в систему, яка утворює систему інтересів, через них проявляються і виступають у зіткненні. Таким чином виникають протиріччя – носії інтересу суб'єкта. Виникнення й існування протиріч викликає необхідність у їх вирішенні. І тут необхідне узгодження протиріч, не покриття, а саме узгодження. Таким чином, механізм вивчення національного промислового потенціалу в систему світового господарства саме і є механізмом узгодження інтересів і протиріч. Основою механізму, що розглядається, є система економічних законів, оскільки саме шляхом використання механізму економічних законів здійснюється узгодження протиріч, що виникають у процесі співробітництва. Сам же механізм включає програмно-координаційні, товарно-грошові, організаційно-економічні та правові методи регулювання співробітництва.

Визначити механізм включення можна як сукупність форм співробітництва в різноманітних сферах взаємодії, який припускає різні методи регулювання. До них відносяться програмно-цільові, товарно-грошові, організаційно-економічні, правові методи регулювання. Ці форми й методи взаємозв'язані й нерозривні, вони поповнюються, змінюються й удосконалюються. І взаємодія їх як сукупності якраз і дозволяє здійснити на практиці, реально, механізм включення національного промислового потенціалу в систему світогосподарчих економічних та політичних зв'язків.

У третьому розділі автор робить спробу показати, як це відбувається на прикладі України. І перш за все тут дається оцінка основних параметрів її економічного розвитку.

1. Отже, дуже важливі, на наш погляд, висновок, зроблений в результаті дослідження, говорить про те, що економіка України безпосередньо залежить від імпорту. У зв'язку з цим необхідним уявляється для підвищення ефективності всього промислового потенціалу висловити чи пом'якшити цю залежність.

2. Вимагає вдосконалення технологічна структура виробництва промислової продукції. У зв'язку з цим уявляється необхідним прагнути до завершеності технологічних циклів у провідних галузях промисловості, що призведе до низьких обсягів ввозу сировини, матеріалів та комплектуючих виробів з-поза меж республіки. Важливим кроком на шляху до цього являється покращення інвестиційного клімату на Україні.

3. Інвестиційний клімат на Україні знаходиться під впливом таких несприятливих факторів, як: різке зменшення ресурсів, що відтворюються /природних, додаткового продукту, фонду споживання, фонду нагромадження, фонду відшкодування/, недосконалість

податкового законодавства, незавершеністю реформ господарського механізму, сильні інфляційні тенденції. Відмітною особливістю інвестиційного клімату є повне розладнання механізмів фінансування та інвестицій, що викликане розпадом адміністративної системи управління галузями інвестиційного комплексу. При цьому, як і в Росії, спостерігається перергупування інвестиційного попиту на користь галузей добувної промисловості. Тому стимулювання капітальних вкладень у національний промисловий комплекс, в тому числі іноземних інвестицій, уявляється надзвичайно важливим кроком у підвищенні ефективності промислового потенціалу України.

4. Необхідне сімби повне використання експортних можливостей промислового потенціалу України.

Таким чином аналіз ефективності промислового потенціалу України з допомогою економіко-математичних методів показує недостатньо високу його віддачу. Кризова ситуація продовжує поглиблюватися, і підвищення промислового потенціалу є дуже необхідним. Дані дослідження можуть стати аналітичною базою для розробки конкретних заходів по пом'якшенню небачаного впливу на розвиток тих галузей виробництва, які створюють так звані "вузькі місця" в економіці, обмежуючи її динаміку. Це можуть бути заходи по вдосконаленню технологічної структури, максимальної переорієнтації лімітуючих галузей на внутрішню продукцію, зміна структури споживання на користь міггалузевого споживання, сімби далекоглядна інвестиційна політика уряд. Одним з важливих заходів є поліпшення використання експортних можливостей, використання механізму включення національного промислового потенціалу в систему світового господарства, використання ос-

новних напрямків міжнародного потіку праці на національному рівні.

Міжнародний потік праці направлений на досягнення найбільш раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових і природних ресурсів кожної країни з метою її швидкого економічного та науково-технічного прогресу. Він сприяє економіці суспільної праці, індустріалізації менш розвинутих країн та ліквідації, змаганням відмінностей в рівнях економічного розвитку країн, збільшенню економічного потенціалу і політичної незалежності. Міжнародний потік праці несе в собі великі можливості для прискорення розвитку економіки, збільшення виробництва матеріальних благ. На основі міжнародного потіку праці, широкої спеціалізації та кооперування виробництва національні господарства можуть розвиватися більш ефективно, допомагаючи один одному. В ході розвитку раціонального міжнародного потіку праці кожна країна отримує міцну основу в вирішенні національних задач економічного будівництва.

Аналіз ефективності промислового потенціалу України з допомогою економіко-математичних методів показує недостатньо високу його віддачу. Кризова ситуація продовжує поглиблюватися, і підвищення ефективності промислового потенціалу є конче необхідним. Одним із надзвичайно важливих заходів є поліпшення використання експортних можливостей, використання основних напрямків МП на національному рівні та більш активне включення в систему світового господарства.

Послідовна реалізація всіх переваг МП та забезпечення найбільш ефективного його впливу на розширене відтворення на сучасному етапі можливі лише при умові активного використання

всього комплексу форм економічного співробітництва, що склалися. Диріжального значення набувають при цьому саме ті форми економічного співробітництва, які в найбільшій мірі відповідають вимогам сучасного науково-технічного прогресу, прискорюють формування прогресивних народногосподарських пропорцій як в рамках однієї країни, так і в інтернаціональному масштабі, спрямують істотні сили економіки суспільної праці.

Включення українського промислового потенціалу в міжнародний поділ праці уявляється не тільки можливим, але й конче необхідним для республіки. Завдяки цьому включенню зростає економічна ефективність промисловості та сільського господарства, а також віддача наукового потенціалу. Співробітництво з зарубіжними країнами позитивно впливає на всі стадії науково-технічної і виробничої діяльності. Воно дає можливість більш ефективно використовувати трудові, природні, матеріальні, грошові ресурси. А це дозволить не тільки збільшити обсяг виробництва, скоріше подолати кризову ситуацію в країні, але й безпосередньо впливатиме на місце й роль незалежної України в системі світового господарства.

Не дивлячись на кризову ситуацію, що склалася на Україні за останні роки в результаті тих факторів, про які говоримось в дисертаційному дослідженні, нашої республіці є в чім виступити на міжнародний ринок та чим звернути на себе увагу зарубіжних партнерів. Вона володіє серйозними запасами сировини та іншими потенціальноними можливостями. І це дає можливість Україні подолати спад в економіці.

Україна також має добрі та давні традиції співробітництва з зарубіжними країнами. Ці традиції, звичайно, потребують ко-

ректурки з точки зору сучасності, можливо, в більш повному використанні закону вартості та врахуванні економічних інтересів партнерів. Але той позитивний досвід, який був накопичений за роки, що пройшли, може й повинен бути використаний. Так само як і той позитивний досвід, що можна застосувати в наших умовах, що існує в світі.

Для більш успішного, швидкого подолання кризи на Україні уявляється необхідним введення повноцінної національної валюти. Цей захід дозволить також швидше стати повноправним партнером на світовій арені. Стабілізація грошового обігу, введення конвертованості національної одиниці дозволить Україні швидше та ефективніше вирішити свої внутрішні та зовнішні економічні проблеми.

Важливим у цьому розумінні уявляється проведення далекоглядної інвестиційної політики, оскільки в майбутньому розвиток інвестиційної ситуації у вирішальній мірі будуть визначати нові механізми стимулювання капітальних вкладень. Важливу роль тут відіграє розвиток підприємництва на Україні, в тому числі й у системі світового господарства. Завдяки його розвитку в республіці можливе рішення багатьох істотних економічних і соціальних проблем.

Таким чином, виходу України з довготривалої тривалої автаркії, її прориву на вимогливі та надзвичайно насичені світові ринки, подолання внутрішньої кризової ситуації, звичайно, не слід очікувати негайно. Потрібен буде час для проведення серйозних структурних змін, створення в країні вільного ринку засобів виробництва, органічного поєднання внутрішніх та зовнішніх елементів нового економічного механізму. Ефективність функ-

ціювання народного господарства вимагають оперативного вирішення всіх проблем, що наєріли, а також більш активного включення промислового потенціалу в систему світового господарства.

Основні положення дисертації відображені в таких публікаціях.

1. Необходимость перехода на новую концепцию экономических отношений стран-членов ССВ. // Тезисы докладов Республиканской научно-методической конференции "Актуальные проблемы политической экономики и методика изложения курса." Донецк, 1990. /0,3 д.а./, у співавт.
2. К интеграции через рыночную экономику. // Вопросы общественных наук. Межвед. науч. сб. - Вып. 82. - Киев, 1990. /0,5 д.а./
3. Економічні проблеми участі України в міжнародному поділі праці. // Питання політичної економії. Республ. міжвід. сб. - Вып. 217. - Київ, 1992. /0,5 д.а./

462673

AB 29.941